

ABOUT PRACTICES CAPABILITIES OF THE COMPLEX CHEMICAL EXAMINATION RESEARCH DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES, THEIR ANALOGUES AND PRECURSORS

V.V. Pasichnik

S.V. Shkurdoda

O.O. Posilksiy

The article says one of the methods for psychotropic substances — amfitaminu for «nitrostyrolnoy» circuit synthesis, which consists of several stages of chemical process known from the literature of organic chemistry, and allows practically anyone who has basic skills with chemical reagents and utensils spend synthesis, with the substances none of which fall under the list of list of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors approved (Cabinet of Ministers of Ukraine from 06.05.2000r. № 770, as amended).

In identifying drug labs, namely during the inspection of the scene, necessarily need to involve specialists-chemists who qualified investigator will assist in the review of the site, while removing all the necessary evidence, professional and fully and help clarify specific issues that could form the basis for the presentation of evidence investigating the charges under the Criminal Code of Ukraine, recreating circuit synthesis psychotropic substances.

Therefore, early detection and elimination of clandestine laboratories is one of the priorities of the Interior operative to prevent and respond to information dissemination for the manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances, which are freely available on the Internet.

УДК 343.98

Ю.П. Приходько
старший викладач кафедри криміналістичних експертиз

Національна академія внутрішніх справ

ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЯ СЛІДІВ ВИБУХОВИХ ПРИБОРІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО СКОЄНИЙ ЗЛОЧИН

У статті висвітлено проблемні питання виявлення та вилучення слідів застосування вибухових пристроїв на місці вибуху. Надана характеристика основних частин вибухового пристрою, проаналізовано фактори вибуху та їх вражаючі властивості. Визначено категорії слідів, які залишаються при певних умовах: виготовленні вибухового пристрою, підготовці до вибуху, після вибуху.

Соціально-економічні та політичні зміни, що відбуваються в Україні на даному етапі її розвитку, супроводжуються якісними змі-

нами злочинності. Злочинність все частіше набуває організованих форм, способи вчинення і приховування кримінальних правопорушень ускладнюються, росте число заздалегідь запланованих тяжких і особливо тяжких насильницьких злочинів. Посиленню криміногенної обстановки у державі сприяє безліч чинників, але основними із них є: бойові дії на сході країни, спад економіки, безробіття, низький рівень життя, корупція.

Злочинність, пов'язана із застосуванням вибухових пристроїв та вибухових речовин, набуває все більшого розмаху, поширюється кримінальний професіоналізм, жорстокість злочинних проявів. Водночас, злочини цієї категорії є найбільш зухвалими і небезпечними, викликають напруженість та негативний резонанс у суспільстві, страх людей за своє майбутнє.

Питання, пов'язані з окремими аспектами розслідування злочинів, учинених із застосуванням вибухових пристроїв, досліджувалися у наукових працях К.В. Антоновим, В.П. Бахіним, Л.В. Бертовським, Р.З. Боршигим, О.А. Буханченком, Т.М. Бульбою, С. І. Винокуровим, Ю.М. Дільдіним, С. В. Діденком, А.В. Іщенко, М.В. Кобцем, С. М. Колотушкін, В.В. Мартиновим, М.А. Михайловим, І.Д. Моторним, В.А. Ручкіним, В.М. Плескачевським, А.С. Подшибякіним, В.В. Поліщуком, В.І. Пашенком, В.О. Федоренком, Н.Є. Філіпенко та іншими вченими-криміналістами.

Практика показує, що розслідування правопорушень, пов'язаних із застосуванням вибухових пристроїв, викликає певні труднощі, які полягають у збереженні слідової картини після вибуху, своєчасності проведення огляду, виявленні і вилученні слідів вибуху вибухового пристрою та їх дослідженні. Тому в нашому дослідженні ми визначаємо категорію слідів, які залишаються при виготовленні вибухового пристрою, підготовці до вибуху, після вибуху.

Сліди застосування вибухових пристроїв і вибухових речовин не можуть обмежуватись тільки тією категорією слідів, які утворились в результаті вибуху. Важливу інформацію про виконавця скоєння злочину з використанням вибухових матеріалів несуть також і інші сліди, а саме: сліди виготовлення, транспортування та підготовки вибухового пристрою до вибуху.

За своєю сутністю та природою будь-яка подія в матеріальному світі пов'язана з певними змінами у навколишньому середовищі. За характером таких змін можна судити про подію, яка відбулася та її особливості.

Так, в процесі вибуху вибухового пристрою знищуються багато прямих і непрямих доказів (гинуть свідки, повністю або частково руйнується вибуховий пристрій, ознаки вибуху знищуються пожежею і т.п.). Крім того, обмеженість кола осіб, які мають доступ до вибухових пристроїв і вибухових речовин, а також сувора міра покарання за злочини з їх використанням, змушують правопорушника заздалегідь продумувати свої дії, щоб не залишити слідів. Специфічність дії вибухових пристроїв і вибухових речовин полегшує злочинцю дану задачу. У багатьох випадках він додатково приховує сліди вибуху. У таких випадках основними доказами, які свідчать про використання вибуховий пристрій чи обставини їх застосування, зазвичай є залишки самого вибухового пристрою і сліди відображені на предметах речової обстановки місця вибуху.

Сліди застосування вибухових пристроїв, які можуть бути використані в процесі розслідування злочинів, на нашу думку, відносно часу їх утворення, можна поділити на три групи:

1) сліди, утворені при виготовленні вибухових пристроїв (технологічні);

2) сліди, утворені при підготовці вибуху;

3) сліди, які утворились під час вибуху вибухового пристрою.

Буш М.П., Грибунов О.П., Макаров А.В. вважають, що їх можна розділити на п'ять груп, зокрема:

1) сліди виготовлення вибухового пристрою;

2) сліди транспортування вибухового пристрою на об'єкт мінування;

3) сліди, утворені при установці вибухового пристрою на об'єкті мінування, в тому числі і сліди маскування;

4) сліди, утворені при відході з об'єкта мінування (включаючи і сліди приховування злочину);

5) сліди вибуху вибухового пристрою.

При цьому слід підкреслити, що ретельного вивчення і докладного опису вимагають ознаки, що відносяться до принципу дії вибухового пристрою, його конструктивні особливості, матеріали, з яких виготовлено вражаючі елементи [1, с. 27–28].

До слідів, утворених при виготовленні вибухового пристрою відносяться: сліди виготовлення корпусу вибухового пристрою; заряду вибухової речовини; засобів підриву; підривача і допоміжних елементів.

1. *Сліди виготовлення корпусу вибухового пристрою* включають сліди фрезерування, токарної обробки, свердління, зварювання, пай-

ки і т. д. Якщо корпус виготовлений із пластмаси, деревини, картону чи подібних матеріалів, слід звернути увагу на фактуру матеріалу і вузли кріплення. [2, с. 134–135].

Можливе також виявлення слідів клеймування та маркування на елементах конструкції штатного вибухового пристрою тобто стандартних боеприпасів.

Так, наприклад, на корпусі гранати Ф-1 нанесено маркування у вигляді тиснення, що вказує номер партії та шифр заводу виробника, який виготовляє металевий корпус. На донній частині корпусу нанесено маркування, як правило фарбою чорного кольору, що вказує: індекс виробу, шифр вибухової речовини, рік виготовлення та шифр заводу, на якому граната споряджена. Висота шрифту близько 3,5–4,0 мм. Приклад маркування показано на рис. 1 [3, с. 165].

Приклад із практики. У 2004 році в місті Б., на території одного із приватних магазинів був підірваний легковий автомобіль, який належав власнику цього магазину.

При огляді місця пригоди було встановлено, що вибуховий пристрій поміщений у пластмасову коробку і за допомогою постійного магніту був прикріплений до днища автомобіля під багажником. На виявлених на місці події шматках пластмаси було видно фрагменти етикетки. В ході оперативно-розшукових заходів за підозрою у скоєнні даного злочину був затриманий громадянин Н., який займався вимаганням грошей у власників подібних торгових точок.

Під час обшуку за місцем його проживання були виявлені подібні пластмасові коробки з ідентичними етикетками. Дана деталь вказувала на причетність громадянина Н., до скоєння злочину.

На поверхні корпусу вибухового пристрою, замаскованого під побутові предмети, також можуть бути виявлені різні написи, штем-

пелі (від посилюючих ящиків). Іноді використовуються коробки з-під товарів з реквізитами магазинів і фірм. Крім того, зазначені коробки, ящики, сумки і т. п. можуть мати сліди минулого зберігання різних предметів (рідких медикаментів, засушених рослин, продуктів і т.п.). Металеві поверхні корпусів вибухових пристроїв нерідко мають рештки мастил або забарвлення, які можуть виступати в якості ознак при дослідженні речових доказів. На корпусі вибухового пристрою при його виготовленні часто залишаються сліди слюсарного інструменту (кусачок, лещат і струбцин, різного роду затискачів і т.п.) [2, с. 135].

Досить часто корпус вибухового пристрою являє собою осколкову оболонку (понад 50% випадків), тому до поверхні корпусу можуть додатково кріпитися гвинти, гайки, шурупи, шматки нарубаного дроту. Вражаючи елементи кріпляться до корпусу липкою або ізоляційною стрічкою, клеєм та іншими фіксуючими матеріалами. На шматках дроту залишаються сліди ріжучого інструменту. Гайки, шурупи і гвинти можуть мати специфічне призначення, що вказує на професійну орієнтацію виробника. Липка (ізоляційна) стрічка досить надійно і надовго фіксує сліди рук, біологічні і запахові сліди [2, с. 135].

2. *Сліди виготовлення заряду вибухової речовини.* В якості заряду злочинці використовують штатні вибухові речовини (в тому числі мисливські порохи) і саморобні вибухові речовини. Вибухові речовини промислового виготовлення мають достатньо вузьку сферу використання. Так, військові підричники в якості вибухової речовини (без спорядження в боеприпаси) використовують виключно тротил і пластид. У промисловості застосовують широкую номенклатуру вибухових речовин, але орієнтовану на виконання досить вузьких завдань. Наприклад, при розробці ґрунтів головним чином використовуються вибухові речовини амонійної групи, при виконанні робіт, пов'язаних зі зварюванням металу вибухом, змішані склади з заданим критичним діаметром детонації [2, с. 136].

При дослідженні саморобних вибухових речовин може бути отримана цінна інформація про використання при їх виготовленні рідких хімічних компонентів і складних технологій, що вимагають відповідних знань і обладнання. Це дозволяє ефективніше вирішувати питання організації оперативно-розшукової діяльності. У разі встановлення факту застосування вибухової речовини яка рідко зустрічається або необхідність спеціальних знань для її виготовлення,

коло підозрюваних осіб та напрямки пошуку злочинця значно звужуються [2, с. 136].

Слід зазначити, що пластичні вибухові речовини мають у своєму складі в'язку структуру (пластифікатор), яка досить добре утримує на своїй поверхні такі мікрооб'єкти, як мікрОВОлокна, волосся, лупу і т. п. В холодну пору року пластична вибухова речовина при затвердінні довго зберігає на своїй поверхні сліди рук (рукавичок) [2, с. 136].

3. *Сліди виготовлення засобів підризу.* Більш ніж в 90 % випадків виготовлення саморобних вибухових пристроїв використовуються промислові засоби підризу. Це пояснюється досить складною і небезпечною технологією їх виробництва. Виняток становлять запалювачі порохових зарядів на основі освітлювальних електричних лампочок з напругою від 1,5 до 12 В.

Детонатори, які мають широку номенклатуру, являють (особливо в промисловості) досить конкретну специфіку застосування (задані уповільнення, перешкодозахищеність і т.п.). При виготовленні запалювальних трубок на гільзах детонаторів залишаються сліди обтиску (трасологічні сліди). Іноді замість слідів обтиску від інструменту виявляються сліди зубів людини.

Способи під'єднання електродетонаторів до магістральних ліній (місця скруток дротів) можуть бути досить специфічні, характерні для професіонала-електрика. [2, с. 136].

Вогнепровідні шнури типу ОША досить добре утримують на своїй поверхні сліди у вигляді мікрооб'єктів і мікрочастинок (сліди одягу, вміст кишень і т.п.). Характер обрізки вогнепровідного і детонуючого шнурів (до детонаторів під кутом 90°, і до засобу займання 45°) також може вказувати на професійні навички розшукуваної особи [2, с. 136].

4. *Сліди виготовлення підривача вибухового пристрою.* Широкий спектр застосовуваних саморобних підривачів обумовлює достатньо велике різноманіття слідів, пов'язаних з їх виготовленням.

Якщо при виготовленні підривача використовувались остаточ-но зібрані елементи промислового виготовлення (сотові телефони, пейджери, системи охоронної сигналізації, радіокеровані іграшки тощо), то встановлення їх виду, форми, розмірів, місця і дати виготовлення може вказати напрям пошуку злочинця.

При дослідженні електричної схеми підривача необхідно фіксувати характеристику і способи травлення плат, характерні ознаки

пайки і розміщення деталей на схемі, підключення джерела струму [2, с. 137].

В окремих випадках, при застосуванні злочинцями в конструкції вибухового пристрою уніфікованих запалів ручних гранат типу УЗРГМ (УЗРГМ-2) можливо виявлення на їх деталях заводських маркувань.

Маркування запалів УЗРГМ наноситься на важіль і вказує номер партії, рік виготовлення, тип запалу, номер споряджувального заводу. На важіль навчальних зразків запалів, як правило, з внутрішнього боку ставиться маркування «Уч», «УЧЕБНЫЙ» або «ХОЛ». Приклад маркування показано на рис. 2. [3, с. 175].

Рис. 2. Маркування важелів УЗРГМ.

Ми погоджуємось з позицією Колотушкіна С. М. , Федоренка В.А. в тому, що сліди, які утворюються при підготовці вибухового пристрою (боєприпасу) до вибуху, умовно можна розділити на дві групи: сліди транспортування вибухового пристрою; сліди установки і маскування вибухового пристрою.

1. *Сліди транспортування вибухового пристрою.* Ця група слідів пов'язана з виходом злочинця до об'єкту мінування і його відходом. Тут можливо виявлення слідів транспортних засобів і взуття. Якщо встановлений факт проникнення злочинця на об'єкт мінування, то на цьому місці можливо також виявлення слідів рук, одягу, знарядь злочину (статичних і динамічних), забутих речей. Сліди, що вказують на послідовність дій і напрямок відходу від об'єкта мінування, дають додаткову інформацію про характер підготовки та організації злочину. Вони дозволяють встановити кількість правопорушників які підготували вибух, отримати орієнтовні дані про їх одяг, зріст,

особливості ходи і т.п. Досить часто перед встановленням вибухового пристрою злочинець таємно спостерігає за об'єктом, залишаючи при цьому додаткові сліди на місці спостереження — недопалки, згорілі сірники, жувальну гумку і ін. [2, с. 138].

2. *Сліди, утворені при установці (маскуванні) вибухового пристрою* на об'єкті мінування, головним чином пов'язані з розміщенням (кріпленням) вибухового пристрою і його маскуванням. При цьому можливе виявлення слідів рук, взуття, одягу, а також слідів перекусу інструментами частин, які раніше становили єдине ціле (ліпка стрічка, шпагат, дроти). Трапляються випадки виявлення об'єктів, які вказують на засоби доставки і маскування вибухового пристрою (сумки, пакети, коробки, пакунки, шматки паперу і т.п.). На місці установки вибухового пристрою можуть бути вилучені запахів сліди, в тому числі з об'єктами-носіями [2, с. 138].

Досить інформативними з криміналістичної точки зору є сліди вибуху штатного вибухового пристрою (стандартних боєприпасів) з металевим корпусом. Ці сліди певною мірою обумовлюють ознаки прояву вибуху, його природу і конструкцію конкретного вибухового пристрою.

На думку більшості науковців, що займаються даною проблематикою, власне ознаки вибуху включають в себе сліди, характерні для: бризантної, фугасної, термічної і осколкової дії.

Бризантна (дробляча) дія вибуху проявляється на об'єктах, що знаходяться в безпосередньому контакті з зарядом конденсованої вибухової речовини або з вибуховим пристроєм на його основі в момент вибуху. Бризантна дія визначається взаємодією детонаційної хвилі, продуктів детонації і ударної хвилі. Основними її ознаками на місці події є локальні деформації, руйнування у вигляді вм'ятин, воронок, ерозійних зон, відколів на високоміцних елементах з металу, залізобетону, цегли і т. п., а також локальні області повних руйнувань на маломіцких об'єктах з дерева, скла, полімерних матеріалів і їм подібних [6, с. 26].

Фугасний вплив проявляється в набагато більшому просторі від центру вибуху і обумовлюється здатністю ударної хвилі (а на невеликих відстанях і розширенням стиснутих газів) здійснювати зміни навколишньої обстановки, окремих її об'єктів. До слідів вибуху фугасної дії відносяться: воронка в ґрунті та інших матеріалах, ураження людей, переміщення предметів навколишнього оточення, руйнування, пошкодження і формозмінення окремих елементів в області дії вибуху [6, с. 27].

Термічна дія вибуху на навколишні об'єкти, здійснюється сильно нагрітими продуктами (температура близько 2500 С°), які швидко поширюються в результаті хімічного перетворення вибухової речовини. Її відмітною ознакою на місці події є наявність слідів окопчення і оплавлення, які в деяких випадках можуть бути знищені пожежею, що виникла після вибуху. Виникнення пожежі в переважній більшості випадків характерне для вибуху газових, паро — і пилоповітряних реагуючих сумішей, що відрізняються неоднорідністю за своїм хімічним складом, та призводять до догорання частини непрореагуваного пального після вибуху і тим самим забезпечує загоряння окремих об'єктів матеріального оточення [6, с. 27].

Результатом бризантної і фугасної дії часто є високошвидкісний розліт елементів зруйнованих вибухом об'єктів з наступною ударною взаємодією з іншими об'єктами навколишнього оточення, так звана вторинна осколкова дія при вибуху. Первинна осколкова дія або просто осколкова дія за ступенем ураження об'єктів перевищує вторинну і обумовлюється руйнуванням і польотом осколків або окремих елементів конструкції зруйнованого вибухового пристрою. До ознак осколкової дії, що дозволяє визначати напрямок польоту окремих осколкових елементів і їх швидкість слід віднести: кратери і траси (подряпини) на високоміцних об'єктах, пробіони від глибокого занурення міцних осколків в менш міцні матеріали, проникнення в тіло людини, дальність розльоту осколків. Виявлення слідів осколкового впливу на навколишніх об'єктах сприяє цілеспрямованому пошуку залишків підірваного пристрої, які несуть корисну інформацію про його конструктивні особливості [6, с. 28].

Такими предметами, в залежності від конструктивних особливостей вибухового пристрою виступають: фрагменти оболонки, фрагменти засобів ініціювання, додаткові вражаючі елементи (гайки, гвинти, рубані цвяхи); допоміжні елементи вибухового пристрою (шматки газети, шматки ізоляційної стрічки і т.п.).

До теперішнього часу в криміналістичній вибухотехніці найбільш вивчені залишки і сліди вибуху вибухових пристроїв з зарядами масою менше 10 кг вибухової речовини. У результаті експериментально-теоретичних досліджень встановлено, що під слідами вибуху даних категорій вибухових пристроїв необхідно розуміти такі комплекси матеріально фіксованих змін обстановки на місці вибуху:

– деформовані фрагменти деталей і частин вибухового пристрою;

- продукти вибуху і інші залишки вибухових речовин або вибухоспроможної суміші;
- сліди дії продуктів вибуху і повітряної ударної хвилі на деталі пристрою та предмети обстановки місця події;
- сліди розльоту вражаючих елементів та інших фрагментів вибухового пристрою (осколкове ураження предметів обстановки);
- сліди впливу вибуху на людину [10, с. 68].

Найбільшу питому вагу серед даної категорії речових доказів мають осколки корпусів вибухових пристроїв.

Поряд з осколками та іншими фрагментами вибухових пристроїв (боєприпасів) до досить поширених слідів застосування вибухового пристрою І.Д. Моторний відносить також продукти вибуху і залишки вибухової речовини. Він їх поділяє на шість основних груп:

1) конденсовані (тверді) продукти вибуху, що являють собою в основному вуглець (сажа) в ультрадисперсному стані, оксиди алюмінію, магнію та інших металів, коли металеві порошки входять в рецептурний склад вибухової речовини. Їх дослідження дає інформацію про наявність у складі вибухової речовини відповідних компонентів неорганічної природи;

2) газоподібні продукти вибуху — оксиди азоту, вуглекислий газ, окис вуглецю, пари води, і інші отруйні гази. Криміналістичного значення не мають і в практиці дослідження слідів вибуху не використовуються;

3) залишки вибухової речовини або вибухоспроможної суміші у вигляді непрореагувавших шматків і порошок, що являють собою добре видимі неозброєним оком матеріальні утворення, які мають практично всі морфологічні ознаки вибухової речовини і заряду. Їх наявність пов'язана або з відсутністю детонації і вибуху, або з загасанням вибухового перетворення внаслідок дефектного спрацювання засобів ініціювання або непридатності використаної вибухової речовини;

4) окремі частинки і малі кількості вибухової речовини або вибухоспроможної суміші, що являють собою відокремлені частини від заряду і несуть інформацію про його морфологічні ознаки. Частинки мають розмір не більш 1 мм, стійку форму та інші властивості. Малі кількості речовини (масою до 0,1 мг) несуть інформацію про якісний і кількісний склад компонентів вибухової речовини. Присутні в слідах вибуху, коли заряд має маломіцну оболонку з паперу або картону;

5) мікрочастинки і мікрокількості вибухової речовини, що являють собою дуже малі за розміром і масою об'єкти, які відокремилися від заряду вибухової речовини і несуть інформацію тільки про природу і якісний склад компонентів вибухової речовини. Їх розміри менше 0,1 мм, маса менше 0,01 мг. Виявляються спеціальними вибухотехнічними методами і засобами;

6) ультрачастинки і слідові кількості вибухової речовини, що являють собою невидимі звичайним оком непрореагувавши залишки вибухової речовини, виявляються тільки високочутливими приладами і несуть інформацію тільки про природу вибухової речовини. Для криміналістичного дослідження необхідні спеціальні прийоми підготовки проб та особливий порядок поводження з об'єктами-носіями [10, с. 69].

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що найважливішими джерелами інформації про подію злочину, пов'язаного із застосуванням вибухового пристрою, являються: сліди транспортування і встановлення вибухового пристрою; конструктивні і технологічні особливості штатного вибухового пристрою і його елементів (забарвлення покриття, маркування, характерні геометричні параметри і вид з'єднань окремих частин, матеріал фрагментів, сліди технологічної обробки); ознаки вибухового руйнування оболонки, пошкодження інших елементів вибухового пристрою і ступінь їх прояву (характерні розміри і форма осколків, дальність розльоту осколків, сліди вибухового навантаження на осколках, деформація осколків в результаті удару); частинки заряду вибухової речовини які не прореагували, а також продукти вибуху на оболонці вибухового пристрою і предметах навколишньої обстановки.

Слід мати на увазі, що осколки вибухових пристроїв і сліди на них, несуть також важливу інформацію про обставини вчиненого кримінального вибуху. Зокрема, з використанням цієї інформації можливо:

1) встановити належність вибухового пристрою, що спрацював до штатного або саморобного;

2) відокремити уламки корпусу штатного вибухового пристрою від осколків, що вийшли в результаті руйнування інших предметів та елементів конструкції (елементів технологічного устаткування тощо), які перебували в зоні дії вибуху;

3) визначити конкретний вид і тип штатного вибухового пристрою (по особливостям сегментів на його уламках, а також їх кількості, форми і маси);

4) встановити тип і вид вибухової речовини, що складала основний заряд вибухового пристрою (за залишками продуктів вибуху та вибухової речовини);

5) орієнтовно судити про спеціальні знання (навички) особи, яка підготувала вибуховий пристрій до вибуху і т. ін.

Вважаємо, що найважливіша роль у встановленні перерахованих вище обставин події (кримінального вибуху) полягає в необхідності проведення професійно організованого, якісного огляду місця кримінального вибуху, який обов'язково повинен проводитись із залученням фахівців вибухотехніків, криміналістів, хіміків, а за необхідності і інших фахівців експертних підрозділів.

Список використаних джерел

1. Буш М.П. Взрывные устройства и следы их применения: учеб. пособ. / М. П. Буш, О.П. Грибунов, А.В. Макаров. — Иркутск: ВСИ МВД России, 2005. — 75 с.
2. Колотушкин С. М. Взрывные устройства и следы их применения: учебник./ С. М. Колотушкин, В.А. Федоренко — Волгоград: ВА МВД России, 2010. — 296 с.
2. Прохоров-Лукін Г. В. Методика комплексного дослідження вибухових пристроїв, вибухових речовин і слідів вибуху: посібник / Г. В. Прохоров-Лукін, В. І. Пащенко, В. І. Биков та ін. — К.: ТОВ Еліт Прінт, 2011. — 216 с.: іл.
3. *Справочник по патронам, ручным и специальным гранатам.* М. — 1964. — С. 17–19.
4. *Справочник по боеприпасам.* — М: Воениздат, 1963. — С. 14.
5. *Курин Г. И. Криминалистические исследования по реконструкции самодельных взрывных устройств по следам их воздействия на окружающую обстановку / Г. И. Курин:* дис. ...канд. юрид. наук. — Волгоград, 1999. — С. 28.
6. *Дильдин Ю. М. Место взрыва как объект криминалистического исследования: учеб. пособие / Ю. М. Дильдин, В. В. Мартынов, А. Ю. Семенов, А. Д. Стецкевич.* — М.: ЭКЦ МВД России, 1995. — 2-е изд., перераб. и доп. — 98 с., 10 ил., прилож., библиогр.
7. Резвана А. П. Криминалистика: введение в курс, криминалистическая техника: учебник / А.П. Резван, М.В.Субботина, Р.И. Могутин. — Волгоград: ВА МВД России, 2003. —С. 106.
8. *Контемиров В. Т. Особенности осмотра места происшествия, связанного со взрывом и обнаружением взрывных устройств: практ. пособ. / В.А. Ручкин, В.И. Шапочкин, С. М. Колотушкин и др.* — Волгоград: Волгоград. Акад. МВД России, 2000. — С. 51.

9. *Одинцов В. А.* Механика импульсного разрушения при взрыве / *В. А. Одинцов* // Труды МВТУ. — М., 1980. — № 312: Вопросы физики взрыва и удара. — Вып. № 1. — С. 82–86.
10. *Моторный И. Д.* Теоретико-прикладные основы применения средств и методов криминалистической взрывотехники в борьбе с терроризмом / *И. Д. Моторный*. — М., 1999. — С. 68.
11. *Бахин В. П.* Особенности расследования криминальных взрывов. / *В. П. Бахин, М. А. Михайлов*. — Симферополь, 1999.
12. *Кофанов А. В.* Особливості проведення огляду і збору слідової інформації на місці кримінального вибуху / *А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, Ю. П. Приходько*: метод. рек. — К. 2013. — С. 36.
13. *Белов О. А.* Криминалистическая взрывотехника: учеб. пособ. / *О. А. Белов, А. А. Крымов, А. М. Лютынский, Д. В. Мульдин*. — М., 2012. — С. 168.

ВЫЯВЛЕНИЕ И ФИКСАЦИЯ СЛЕДОВ ВЗРЫВНЫХ УСТРОЙСТВ КАК ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ О СОВЕРШЕНИИ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Ю. П. Приходько

В данной статье освещены проблемные вопросы обнаружения и изъятия следов использования как самодельных взрывных устройств так и штатных (стандартных боеприпасов) взрывных устройств на месте криминального взрыва. В статье также определены категории следов, которые остаются при определённых обстоятельствах: во время изготовления взрывного устройства; в процессе установки и подготовки к взрыву; и как следствие после взрыва. Также дана характеристика основных частей взрывного устройства и какую они могут нести информацию об изготовителе.

Дана характеристика факторов взрыва и их поражающие свойства. Описаны бризантное, фугасное, термическое и осколочное действие взрыва с воздействием на окружающую обстановку.

В процессе написания статьи использовались материалы научных трудов ученых-криминалистов которые работали над проблематикой расследования криминальных взрывов.

Материалы изложенные в данной статье могут быть полезными как для практических работников правоохранительных органов, так и для преподавательского состава учебных заведений юридического профиля, студентов и курсантов.

DETECTING AND FIXING OF EXPLOSIVE DEVICES TRACES AS AN INFORMATION SOURCE OF CRIME

Y. P. Prikhodko

This article deals with the problematic issues of detection and iSlate traces of use as improvised explosive devices or standard (standard ammo) explosive devices in place of

the crime explosion. The article also identifies the categories of traces that remain under certain circumstances: at the time of manufacture of an explosive device; the installation process and prepare for the explosion; and as a consequence after the explosion. Also, the characteristic of the main parts of an explosive device and what they can carry information about the manufacturer.

The characteristic factors of the explosion and their amazing properties. Described blasting, blast, heat and fragmentation effect of the explosion from the impact on the environment.

In the process of writing materials used in scientific works of scientists, criminologists who worked on issues of criminal investigation of explosions.

The materials presented in this article can be useful for practical law enforcement officials and teaching staff of educational institutions and legal profile, students and cadets.

УДК 343.98

О.А. Гуменський
головний фахівець

О.І. Охріменко
кандидат технічних наук,
начальник Центру судових і спеціальних експертиз

*Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки
та судових експертиз Служби безпеки України*

ПОРІВНЯЛЬНА СТАДІЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДОСЛІДЖЕНЬ З ГРУПОВОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ, ЯКІ Є РЕЗУЛЬТАТОМ ІНЖЕНЕРНО- ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Дана стаття присвячена аналізу загальних принципів та уніфікації методичного забезпечення порівняльної стадії при проведенні досліджень з групової ідентифікації об'єктів, які є результатом інженерно-технічної діяльності людини. Пропонується в загальному випадку проведення вказаної стадії в два етапи, а саме: порівняння наданого об'єкту дослідження з найближчими відомими аналогами та порівняння встановлених характеристик об'єкту вимогам до побудови об'єктів певного типу.

Криміналістична ідентифікація (від лат. *identifico* — ототожнюю) означає встановлення тотожності об'єкту чи особи за сукупністю загальних і окремих ознак [1].

Поряд із встановленням індивідуально-конкретної тотожності широко розповсюджена групова ідентифікація або встановлення